

Marcin A. Klemenski

 <https://orcid.org/0000-0001-8529-4762>
Instytut Historii, Uniwersytet Jagielloński

„[...] von unß gewischen an das neuere Nunnin Klostir” Księcia Bolka II Małego nieudana próba fundacji klasztoru sióstr klarysek w Świdnicy

Dotychczasowe badania nad śląskimi klasztorami klarysek zostały w 2015 roku omówione przez Katarzynę Szawan — stąd też czuję się zwolniony z obowiązku ich przedstawiania¹. Po 2015 roku wzbogaciły się one jeszcze o publikacje Olgi Miriam Przybyłowicz², Anny Sutowicz³ czy też ko-

¹ K. Szawan: *Stan badań nad śląskimi klasztorami klarysek*. „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” 2015, T. 35, s. 345—356.

² O.M. Przybyłowicz: *Klasztor klarysek w Strzelinie — uposażenie, darowizny i dochody. Przyczynek do standardu życia wspólnoty w świetle prawa zakonnego i dokumentów*. „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka” 2016, T. 71, z. 2, s. 19—46; Taż: *Reguła zakonna jest wozem do nieba. Realia życia w klasztorach klarysek od XIII do końca XVI w. w Małopolsce, Wielkopolsce i na Śląsku*. Warszawa 2016.

³ A. Sutowicz: *Elementy duchowości liturgicznej klarysek głogowskich w okresie średniowiecza*. W: *Życie duchowe na ziemi wschowskiej i pograniczu wielkopolsko-śląskim*. Red. M. Małkus, K. Szymańska. Leszno—Wschowa 2017, s. 289—313; A. Sutowicz: *Recepcja elementów mistyki średniowiecznej w inkunabule Auslegung der heiligen Messe z biblioteki klarysek wrocławskich*. „Wrocławski Przegląd Teologiczny” 2016, T. 24, z. 1, s. 141—164; Taż: *Organizacja życia wewnętrznego w klasztorze klarysek wrocławskich według potrydenckich konstytucji z 1677 r.* „Studia Franciszkańskie” 2018, T. 28, s. 361—388; Taż: *Geneza i przebieg reformy życia wewnętrznego w klasztorze klarysek wrocławskich w okresie 1609—1677 r.* „Studia Franciszkańskie” 2017, T. 27, s. 295—319; Taż: *Dzieje pewnego konfliktu. Klaryski wrocławskie w obronie swojej tożsamości religijnej na przełomie epok*. W: *Conjux, mater, filia, soror propinqua, civis... Kobieta na ziemi wschowskiej i pograniczu wielkopolsko-śląskim*. Red. M. Małkus, K. Szymańska. Wschowa—Leszno 2016, s. 283—300.

lejną K. Szawan⁴. Zauważyć można więc, że zakon klarysek wśród historyków średniowiecznego Śląska cieszy się sporym zainteresowaniem. Ze względu na podstawę źródłową najlepiej przebadany jest konwent we Wrocławiu, następnie zaś w Strzelinie i w Głogowie⁵. Jednak mimo licznych publikacji na temat zakonu klarysek w średniowieczu wciąż jeszcze można znaleźć „białe plamy”, które wymagają wnikliwego przeanalizowania i wyjaśnienia. Do nich należy sprawa nieudanej fundacji klariańskiej w Świdnicy.

Kwestia założenia klasztoru sióstr klarysek w Świdnicy przez Bolka II Małego nie doczekała się szerszego opracowania, wzmianki o tym znaleźć można w pracach Johanna Heynego⁶, Hugo Simona⁷, Theo Johannesesa Manna⁸, Przemysława Wiszewskiego⁹ czy też Dagmary Adamskiej¹⁰, jak również w nieopublikowanym doktoracie Dawida Kopy¹¹. Nie ułatwia badań bardzo szczupła podstawa źródłowa — dla samego procesu zakładania klasztoru znane są zaledwie cztery dokumenty z lat 1358—1360, które opublikowali w formie regestów zarówno Wincenty Urban¹², jak i Waclaw Korta¹³. Ich oryginały są zaś przechowywane w Archiwum Archidiecezjalnym¹⁴ i w Archiwum Państwowym we Wrocławiu¹⁵.

Najstarszy dokument dotyczący spraw klarysek w Świdnicy opatrzony jest datą 27 lutego 1358 roku i zawiera zgodę, którą biskup Przeclaw z Pogorzeli wyraził na odstąpienie Bolkowi II przez wrocławskie klaryski praw patronatu

⁴ K. Szawan: *Opieka Stolicy Apostolskiej nad klasztorem klarysek w Strzelinie*. W: *Obcy w mieście, obcy w klasztorze. Ciągłość i zmiana w życiu wspólnot lokalnych na ziemiach polskich w średniowieczu*. Red. A. Pobóg-Lenartowicz, R. Trawka, L. Poniewozik. Rzeszów 2019 (Materiały V Kongresu Mediewistów Polskich, T. 9), s. 79—91.

⁵ K. Szawan: *Stan badań...*, s. 345—356.

⁶ J. Heyne: *Dokumentirte Geschichte des Bisthums und Hochstiftes Breslau*. Bd. 2. Breslau 1864, s. 18.

⁷ H. Simon: *Historia świdnickiej katedry pod wezwaniem św. Stanisława i św. Waclawa w Świdnicy*. T. 1: *W okresie średniowiecza*. Oprac. S. Nowotny. Świdnica 2004. Jest to wydanie rękopisu z 2. poł. XIX w., przechowywanego w Archiwum Państwowym we Wrocławiu — Akta miasta Świdnicy, sygn. 747.

⁸ T.J. Mann: *Die Klöster in Schweidnitz*. [B.m. i d.w.], s. 36.

⁹ P. Wiszewski: *Zakony z terenów dawnego księstwa świdnicko-jaworskiego. Życie klasztorne w XIII—pierwszej ćwierci XVI w.* Świdnica—Jawor 2001, s. 54.

¹⁰ D. Adamska: *Fundacje dewocyjne rycerstwa księstwa świdnicko-jaworskiego w średniowieczu*. Poznań—Wrocław 2005, s. 102—103.

¹¹ D. Kopa: *Agnieszka von Habsburg i jej rządy w księstwie świdnicko-jaworskim w latach 1368—1392*. Mps w Archiwum UP im. KEN w Krakowie, doktorat obroniony w 2015 r.

¹² W. Urban: *Regesty dokumentów parafii w Świdnicy*. „Roczniki Teologiczne Śląska Opolskiego” 1970, T. 2, s. 325, nr 22.

¹³ Rśl, T. 4, nr 52, 149; T. 5, nr 42.

¹⁴ Archiwum Archidiecezjalne we Wrocławiu (dalej: AAWr), Dokumenty parafii w Świdnicy, nr 23; Regesty dokumentów parafii w Świdnicy, sygn. 17 I 1360, Świebodzice.

¹⁵ AP Wrocław, Rep. 135, sygn. D 23, s. 454—459; Akta miasta Wrocławia, sygn. A 32, 4, s. 838v—840; Dokumenty miasta Świdnicy, sygn. 6198 (U 6808).

nad farą świdnicką¹⁶. Kolejny dokument, z 29 lipca 1358 roku, wystawił również biskup wrocławski — dotyczył kwestii rozstrzygnięcia sporu o fundację klasztoru żeńskiego w Świdnicy¹⁷. Natomiast 17 stycznia 1360 roku Bolko II wydał akt, w którym zawarł zgodę na fundację klasztoru¹⁸. Ostatni dokument Bolka II w tej sprawie pochodzi z 6 lutego 1360 roku i dotyczy darowania przez księcia na rzecz fundacji określonych dochodów¹⁹.

Warto dodać, że choć mediewiści podejmują w swych badaniach problem niedokończonych czy też nieudanych fundacji klasztornych²⁰, wiele z nich wciąż czeka na opracowanie, jak również na nieco wnikliwszą analizę²¹.

Wymaga tego także kwestia fundacji klasztoru Ubogich Sióstr św. Klary w Świdnicy. Jest to jeden z elementów relacji księcia Bolka II Małego z Kościołem, które były wieloaspektowe i wciąż wymagają szczegółowego rozpoznania²². W związku z tym zaistniała potrzeba, aby zapoznać się z tą sferą

¹⁶ Rśl, T. 4, nr 52; W. Urban: *Regesty dokumentów...*, nr 22.

¹⁷ Rśl, T. 4, nr 149; AAWr, Dokumenty parafii w Świdnicy, nr 23.

¹⁸ Rśl, T. 5, nr 42; AAWr, Regesty dokumentów parafii w Świdnicy, sygn. 17 I 1360, Świebodzice; AP Wrocław, Dokumenty miasta Świdnicy, nr 6198 (U 6808).

¹⁹ Rśl, T. 5, nr 64; AP Wrocław, Akta miasta Wrocławia, sygn. A 32, 4, s. 838v—840.

²⁰ Dla Śląska i jego pogranicza choćby: A. Barciak: *Jarosław-Kazimierz, pierwsza nieudana fundacja cysterska na Górnym Śląsku*. „Nasza Przeszłość” 1994, T. 83, s. 189—201; R. Stelmach: *Cieplice w XIII w. — nieudane fundacje augustiańska i joannicka*. „Rocznik Jeleniogórski” 2000, T. 32, s. 53—58; K. Dola: *Niedoszła fundacja klasztoru franciszkanów reformatów w Oleśnie*. „Studia Pastoralne” 2014, T. 10, s. 133—136; M. Musiał: *Niezrealizowane plany fundacji klasztoru franciszkanów reformatów w Powidzku koło Żmigrodu z lat 1667—1668*. W: *Życie duchowe na ziemi wschowskiej i pograniczu wielkopolsko-śląskim*. Red. M. Małkus, K. Szymańska. Wschowa—Leszno 2017, s. 111—126; T. Jurek: *Przemęt — niezrealizowana fundacja klasztorna*. W: *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego w średniowieczu*. Z. 3, cz. 4. Red. A. Gąsiorowski. Poznań 1999, s. 842—843; K. Kaczmarek: *Nieudana fundacja cysterska księcia Władysława Odonica z 1210 roku*. W: *Cystersi w społeczeństwie Europy Środkowej. Materiały z konferencji naukowej odbytej w klasztorze oo. Cystersów w Krakowie Mogile z okazji 900 rocznicy powstania Zakonu Ojców Cystersów*. Poznań—Kraków—Mogila 5—10 października 1998. Red. A.M. Wyrwa, J. Dobosz. Poznań 2000, s. 273—289; Z. Komosiński: *Próby osiedlenia się zakonu braci mniejszych kapucynów na Śląsku w XVII wieku*. „Prawo Kanoniczne. Kwartalnik prawnohistoryczny” 1975, T. 18, s. 195—243; I. Schneider: *Woher kamen die ersten Schwestern?* In: *Seilgenthal. Zisterzienserinnenabtei 1232—1982. Beiträge zur Geschichte des Klosters*. Landshut—Bayern 1982, s. 35; T. Jurek: *Testament Henryka Probusa. Autentyk czy falsyfikat?* „Studia Źródłoznawcze” 1994, T. 35, s. 79—80.

²¹ Dość wspomnieć o niesfinalizowanych planach fundacji klasztorów dominikańskich przez króla Kazimierza Wielkiego w latach 60. XIV w. w Bełzie, Radomiu, Skawinie, Szydłowie, Chęcinach i Opocznie, zob. *Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae*. T. 1. Ed. A. Theiner. Romae 1860, nr 866; Z. Zyglewski: *Polityka klasztorna Kazimierza Wielkiego*. W: *Kazimierz Wielki i jego państwo. W siedemsetletnią rocznicę urodzin ostatniego Piasta na tronie polskim*. Red. J. Maciejewski, T. Nowakowski. Bydgoszcz 2011, s. 154—155.

²² Obecnie przygotowuję rozprawę doktorską poświęconą Bolkowi II Małemu i jego rządowi w księstwie świdnicko-jaworskim.

działalności pana na Książu i Świdnicy oraz jego małżonki Agnieszki von Habsburg.

Lokalizacja klasztoru w Świdnicy miała symboliczne znaczenie, gdyż, jak można zauważyć, książęta piastowscy fundowali klasztory Ubogich Pannien w stołecznych miastach (Wrocław, Głogów). Świdnica była stołecznym miastem księstwa świdnicko-jaworskiego i nie posiadała żeńskiego klasztoru. Funkcjonowały tam dotychczas konwenty męskie — dominikanów, franciszkanów, krzyżowców z Czerwoną Gwiazdą, jak również parafia św. Stanisława. Być może zatem w zamierzeniach Bolka II fundacja klasztoru miała podnieść rangę jego stołecznego miasta jako ośrodka religijnego dla księstwa świdnicko-jaworskiego.

Bolko II Mały i Konstancja

Bolko II Mały, syn księcia świdnickiego Bernarda i Kunegundy, córki Władysława Łokietka²³, w 1326 roku, po śmierci ojca, objął władzę w księstwie świdnickim, a dwadzieścia lat później, w 1346 roku, po śmierci stryja Henryka, przejął księstwo jaworskie²⁴. Od tego czasu zaobserwować można, że prowadził bardzo intensywną politykę rozszerzania swych włości: wykupił Dolne Łużyce, władztwo Strehla w Miśni, połowę księstw brzeskiego i oławskiego, Sobótkę z okręgiem, księstwo siewierskie czy też Kąty Wrocławskie²⁵. W 1338 roku poślubił Agnieszkę von Habsburg, córkę księcia austriackiego Leopolda I Sławnego i Katarzyny, córki hrabiego Sabaudii Amadeusza V Wielkiego²⁶.

W tym miejscu również należy przedstawić siostrę Bolka II — Konstancję, gdyż zajmie ona ważne miejsce w rozważaniach nad przyczynami funda-

²³ K. Jasiński: *Rodowód Piastów śląskich*. Kraków 2007, s. 316.

²⁴ J. Dąbrowski: *Dzieje polityczne Śląska w latach 1290—1402*. W: *Historia Śląska od najdawniejszych czasów do roku 1400*. T. 1. Red. S. Kutrzeba. Kraków 2013, s. 464—465, 468.

²⁵ *Landbuch księstw świdnickiego i jaworskiego*. T. 1: 1366—1376. Ed. T. Jurek. Poznań 2004, s. V.

²⁶ CDSil, Bd. 30, nr 6101, 6103. K. Jasiński: *Rodowód...*, s. 318, przyp. 18, gdzie cytuje edycję dokumentów wydaną przez Sommersberga, w której wyraźnie mowa o planach zawarcia małżeństwa, a nie o dopełnionym małżeństwie, zob. *Silesiacarum Rerum Scriptores*. Bd. 1. Hrsg. F.W. Sommersberg. Lipsiae 1729, s. 400. Dość wspomnieć, że ów Leopold I miał szerokie plany dynastyczne — jego pierwsza córka Katarzyna wyszła za Enguerranda de Coucy, hrabiego Soissons, a po jego śmierci za Konrada z Hardeggu, zob. D. Kopa: *Agnieszka von Habsburg...*, s. 18.

cji klasztoru klarysek w Świdnicy. Informacje o Konstancji, po raz pierwszy bezpośrednio wzmiankowanej jako córka Bernarda, księcia świdnickiego, znaleźć można w bulli papieża Jana XXII wydanej między 8 października 1324 a 23 lutego 1325 roku²⁷. Wspomniano tam, że Konstancja była zaręczona z księciem głogowskim Przemkiem, papież Jan XXII zaś z powodu bliskiego pokrewieństwa narzeczonych (czwarty stopień) udzielił im wówczas dyspensy²⁸. Małżeństwo zostało przez nich zawarte przed 31 marca 1326 roku, ponieważ tak datowany jest dokument, w którym Bernard został określony jako teść Przemka²⁹. Związek ten zawarto z pobudek politycznych, gdyż służyć miał zawiązaniu sojuszu świdnicko-głogowskiego przeciw zakusom króla czeskiego Jana Luksemburskiego, który w tym okresie prowadził intensywne działania w sprawie podporządkowania sobie księstw śląskich. Dzięki wsparciu męża Konstancja uzyskała znaczącą pozycję w księstwie głogowskim — otrzymała w darze przyszlą oprawę wdowią w postaci kasztelanii głogowskiej i tarnowskiej (Tarnów Jezierny)³⁰. Niestety, w dniu 11 marca 1331 roku Przemko zmarł bezpotomnie³¹, wkrótce zaś, bo jesienią 1331 roku, Jan Luksemburski zbrojnie zajął Głogów, mimo że opiekę nad terytorium Konstancji mieli sprawować Bolko II Mały wraz z Janem, księciem ścinawskim, i Henrykiem, księciem żagańskim³².

Owdowiała Konstancja nie od razu myślała o wstąpieniu do zakonu. Z listu, który wysłał Fryderyk z Gloyach, poseł księcia austriackiego Ottona Wesołego na dworze papieskim, do króla Aragonii Alfonsa IV, wiadomo, że król Węgier Karol Robert bardzo zabiegał o to, by Otto poślubił siostrzenicę Elżbiety Łokietkówny³³. Na podstawie badań Dietera Veldtrupa i Kazimierza Jasińskiego można wnioskować, że z pewnością chodziło tu o Konstancję, gdyż w tym czasie jako wdowa była atrakcyjną partią małżeńską³⁴. Utrudnie-

²⁷ MPV, T. 3, nr 178.

²⁸ Tamże; K. Jasiński: *Rodowód...*, s. 319.

²⁹ CDSil, Bd. 30, nr 4521; K. Jasiński: *Rodowód...*, s. 319.

³⁰ L. Korczak: *Konstancja*. W: *Piastowie. Leksykon biograficzny*. Red. K. Ożóg, S. Szczur. Kraków 1999, s. 592—594.

³¹ K. Jasiński: *Rodowód...*, s. 319.

³² L. Korczak: *Konstancja...*, s. 593. Szerzej o okolicznościach zajęcia Głogowa przez Jana Luksemburskiego zob. J. Wojtucka: *Začlenění Hlohovska do Koruny české a jeho vývoj v letech 1331—1384*. V: *Integrační a partikulární rysy českého státu v pozdním středověku: sborník příspěvků přednesených na kolokviu pořádaném dne 4. června 2002 na FF UK*. Edd. L. Bobková, J. Fantysová-Matějková, J. Zdichynec. Praha 2003, s. 96—160 (Korunní země v dějinách českého státu, 1); w polskiej wersji opublikowano to w: J. Eliášová: *Księstwo głogowskie pod bezpośrednią władzą królów czeskich w latach 1331—1384*. W: *750-lecie powstania księstwa głogowskiego. Referaty wygłoszone podczas sesji popularno-naukowej w Zamku Księżąt Głogowskich dnia 17 listopada 2001 r.* Red. J.B. Sadowski. Głogów 2002, s. 24—33.

³³ *Acta Aragonensia*. Hrsg. H. Finke. Bd. 3. Berlin—Leipzig 1922, nr 264.

³⁴ D. Veldtrup: *Zwischen Eherecht und Familienpolitik. Studien zu den dynastischen Heiratsprojekten Karls IV*. Warendorf 1988, s. 198—199; K. Jasiński: *Współpraca polsko-węgierska w dziedzinie polityki dynastycznej u schyłku panowania Władysława Łokietka*. W: *Craco-*

niem był fakt, że pierwsza żona Ottona Wesołego — Elżbieta, księżniczka bawarska — była spokrewniona z Konstancją w drugim stopniu. Dodatkowo Otto był spowinowacony z nią również w drugim stopniu. Do zawarcia związku potrzebna więc była dyspensa papieska³⁵. Papież Jan XXII odmówił jej udzielenia ze względu na to, że książę austriacki był zbyt blisko politycznie powiązany z cesarzem Ludwikiem Bawarskim, wyklętym przez papieża i przezeń zwalczanym³⁶. Plan zawarcia małżeństwa jest jednym z pierwszych przykładów wzrostu roli Elżbiety Łokietkówny na dworze węgierskim, jak i współpracy węgiersko-polskiej, gdyż stawką był tu mariaż wnuczki króla Polski — Władysława Łokietka³⁷.

Ostatecznie Konstancja wstąpiła do klasztoru klarysek w Starym Sączu, gdzie po raz pierwszy wzmiankowano ją w roku 1334³⁸. Zastanawiający jest wybór tego klasztoru. Prawdopodobnie szły za tym względy rodzinne, gdyż jako siostrzenica Kazimierza Wielkiego wybrała konwent na terenie Królestwa Polskiego, gdzie mogła czuć się stosunkowo bezpiecznie. Było to ważne zwłaszcza po doświadczeniach 1331 roku, kiedy to jej Głogów został zajęty przez czeskie wojska³⁹. Zresztą w dokumentach Konstancja podkreślała swe pokrewieństwo z Kazimierzem — „nos Dei gratia domina Constantia, illustrissimi principis domini Kazimiri, regis totius Polonie neptis [...]”⁴⁰. Inne leżące na Śląsku klasztory sióstr św. Klary — we Wrocławiu i w Strzelinie — nie zostały pewnie wzięte pod uwagę, gdyż w tym okresie były to miasta pod władaniem książąt skonfliktowanych z Janem Luksemburskim i ich los był wówczas zasadniczo dość niepewny⁴¹. Błędne jest przekonanie Przemysława Wiszewskiego, że Konstancja została oddana do klasztoru starosądeckiego przez swego ojca, księcia Bernarda, który miał jakoby kierować się opinią swej małżonki Kunegundy⁴².

via — Polonia — Europa. Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane Jerzemu Wyrozumskiemu w sześćdziesiątą piątą rocznicę urodzin i czterdziestolecie pracy naukowej. Red. K. Ożóg, W. Bukowski, F. Sikora, S. Szczur. Kraków 1995, s. 248—249.

³⁵ K. Jasiński: *Współpraca polsko-węgierska...*, s. 249.

³⁶ *Vetera monumenta historica Hungariam sacram illustrantia.* T. 1. Ed. A. Theiner. Romae 1860, nr 860.

³⁷ K. Jasiński: *Współpraca polsko-węgierska...*, s. 253.

³⁸ KDM, T. 3, nr 642; AGZ, T. 7, nr 5. O dokumencie wydanym w KDM, T. 3, nr 642 zob. W. Górecki: *O przestawnym rodowodzie, czyli rzecz o podziale Sromowiec z roku pańskiego 1334.* „Prace Pienińskie” 2010, T. 20, s. 183—187 — jest to niestety dość powierzchowna analiza tegoż dokumentu. Inne skrótove omówienie dokumentu — zob. M. Barański: *Dominium sądeckie. Od książęcego okręgu grodowego do majątku klasztoru klarysek sądeckich.* Warszawa 1992, s. 31.

³⁹ J. Eliášová: *Księstwo głogowskie...*, s. 24—33.

⁴⁰ AGZ, T. 7, nr 5.

⁴¹ J. Dąbrowski: *Dzieje polityczne...*, s. 401—408.

⁴² P. Wiszewski: *Związki fundatorów z klasztorami żeńskimi na Śląsku (XIII—połowa XIV w.). Wybrane aspekty.* W: *Genealogia. Władza i społeczeństwo w Polsce średniowiecznej.* Red. A. Radziwiński, J. Wroniszewski. Toruń 1999, s. 310.

W momencie wstępowania księżnej do klasztoru Bernard już nie żył — podobnie jak i przypuszczalnie Kunegunda⁴³.

Już w 1334 roku Konstancja miała ważną pozycję w klasztorze, na co wskazuje forma, w jakiej była wzmiankowana w dokumencie: „domina Constantia ducissa Sandecensis et Glogouiensis”⁴⁴. Marek Barański zauważył, że z pewnością z momentem jej przybycia dwór sądecki zyskał na znaczeniu, sama zaś księżna, mimo że nie sprawowała wówczas urzędu ksieni, musiała podejmować ważne decyzje gospodarcze. Świadczy o tym wspomniany dokument z 1334 roku o podziale Sromowiec, gdzie Konstancja jest wymieniona na pierwszym miejscu, a po niej dopiero *domina abbatissa*⁴⁵. Pojedyncze zaś wystąpienie Konstancji jako księżnej sądeckiej należy odebrać jako próbę nawiązania do tradycji dominium św. Kingi z XIII wieku⁴⁶. Później w klasztorze aktywnie działała matka Kazimierza Wielkiego, królowa Jadwiga Łokietkowa, która stała się pierwszą w konwencie z oczywistych powodów⁴⁷. W Starym Sączu mieszkała już wcześniej, najprawdopodobniej od 1333 roku, ale była zaangażowana w sprawy Królestwa, później zaś, ok. 1337 roku, złożyła śluby zakonne; zmarła w 1339 roku⁴⁸.

Po raz kolejny w źródłach sądeckich Konstancja pojawia się w 1348 roku⁴⁹. Od 1350 roku była już ksienią w Sączu⁵⁰. Podczas jej rządów uformowało się środowisko dworu klasztornego, które skrupulatnie omówili już M. Barański i częściowo Sławomir Wróblewski w swych pracach⁵¹. Kazimierz Jasiński stwierdził, że jej śmierć nastąpiła między 1 lutego 1360 roku a 21 października 1363 roku, kiedy to wspominana była jako zmarła⁵².

⁴³ Bernard zmarł 6 maja 1326 r., a Kunegunda umrzeć miała 9 kwietnia 1331 r. bądź też w 1333 r. — jednak jej zdanie w sprawie wstąpienia córki do klasztoru nie miało znaczenia, gdyż w tym czasie była już małżonką saskiego księcia Rudolfa, zob. K. Jasiński: *Rodowód...*, s. 300.

⁴⁴ KDM, T. 3, nr 642.

⁴⁵ Tamże; M. Barański: *Dominium sądeckie...*, s. 127.

⁴⁶ M. Barański: *Dominium sądeckie...*, s. 128—129.

⁴⁷ Tamże. Na temat roli Jadwigi Łokietkowej zob. A. Marzec: „*Domina terrae sandecensis*”. *Rola polityczna królowej Jadwigi Łokietkowej w kontekście jej związków z dostojnikami małopolskimi (1305—1339)*. Kw. Hist. 2000, T. 107, z. 1, s. 3—23.

⁴⁸ Szerzej na ten temat zob. A. Marzec: „*Domina terrae sandecensis*”..., s. 3—23; K. Ożóg: *Jadwiga*. W: *Piastowie...*, s. 165—166.

⁴⁹ ZDM, Cz. 1, nr 52.

⁵⁰ Tamże, nr 62.

⁵¹ M. Barański: *Dominium sądeckie...*, s. 192—196, 213—222; S. Wróblewski: *Rycerstwo ziemi sądeckiej w średniowieczu*. Kraków 2016, s. 78.

⁵² K. Jasiński: *Rodowód...*, s. 319.

Fundacja klasztoru klarysek w Świdnicy

Wybór klarysek jako zakonu, który para książęca zapragnęła osadzić w Świdnicy, wynikał zapewne z dużej jego popularności wśród dynastii panujących, został również dokonany z powodu rodzinnych z nim związków. Agnieszka, żona Bolka II, wspierała zakon św. Klary, gdyż w jej rodzie Habsburgów było to już tradycją. Dość wspomnieć, że jej ciotka Agnieszka, wdowa po królu węgierskim Andrzeju III, ufundowała podwójny klasztor klarysek i franciszkanów w szwajcarskim Königsfelden w 1309 roku⁵³; także jej wuj, a brat Agnieszki węgierskiej — król Rudolf III Habsburg, wspierał klaryski⁵⁴. Jednakże i wśród Piastów linii świdnickiej siostry św. Klary były bardzo popularne: kilka księżniczek z tej linii wstąpiło do klasztorów w Strzelinie, we Wrocławiu i w Starym Sączu⁵⁵. Również dziad Bolka II — Bolko I, książę świdnicki, ufundował im klasztor w Strzelinie⁵⁶. Pewnym impulsem do rozpoczęcia akcji fundacyjnej mógł być fakt, że siostra księcia świdnicko-jaworskiego, jak już wspominałem, była zakonnicą w klasztorze starosądeckim. Sam zaś książę Bolko II do tego momentu nie czynił spektakularnych fundacji religijnych, wiadomo tylko, że w 1338 roku przekazał prawo patronatu nad farą w Rychbachu joannitom, co pozwoliło im stworzyć tam komandorię⁵⁷. Poza tym w kwestii wspierania zakonów Bolko II ograniczał się do potwierdzenia różnych nadań i transakcji zawieranych przez zgromadzenia osadzone na terenie jego władztwa, wyraźniej obdarzał niewielkimi nadaniami opactwo cysterskie w Krzeszowie — co wynikało z tego, że tam funkcjonowała rodowa memoria Piastów świdnickich.

W dniu 27 lutego 1358 roku we Wrocławiu biskup Przeclaw z Pogorzeli zezwolił wrocławskiemu konwentowi św. Klary na dożywotnie odstąpienie księciu świdnickiemu Bolkowi II prawa patronatu nad farą świdnicką, z za-

⁵³ *Elisabeth von Ungarn*. In: *Lexikon für Theologie und Kirche*. Bd. 3. Bearb. von M. Buchberger. Freiburg im Breigau 1931, kol. 634.

⁵⁴ W 1271 r. król Rudolf Habsburg uzyskał dla klarysek benedyktyński konwent w Alspach, a w 1278 r. wsparł inkorporację żeńskiej wspólnoty św. Marii Magdaleny przy Frauentor w Norymberdze do zakonu klarysek, zob. B. Roest: *Order and Disorder: The Poor Clares between Foundation and Reform*. Leiden—Boston 2013, s. 136—137, przyp. 245 (*The Medieval Franciscans*, Vol. 8).

⁵⁵ W Strzelinie były córki księcia świdnickiego Bolka I — Beatrycze i Anna, jak również córki książąt ziebickich Bolka II i Mikołaja Małego — Małgorzata, Agnieszka i Katarzyna; we Wrocławiu córka Mikołaja Małego Gutta, a w Starym Sączu znana nam Konstancja, córka Bernarda, księcia świdnickiego, zob. P. Gąsiorowska: *Klaryski z dynastii Piastów*. „Nasza Przyszłość” 2000, T. 94, s. 119—134.

⁵⁶ CDSil, Bd. 30, nr 2660, 3663.

⁵⁷ Tamże, nr 6090.

strzeżeniem, że prawo to po śmierci księcia powróci do mniszek⁵⁸. Przypuszczać można, a wręcz należy sądzić, że książę świdnicki mógł owo prawo patronatu przekazać nowo fundowanej placówce sióstr klarysek pod Świdnicą, gdyż była to dość powszechna praktyka przy zakładaniu nowych klasztorów żeńskich. Przykładowo, z okazji fundacji klaryski strzelińskie otrzymały prawo patronatu od Bolka I nad kościołem parafialnym św. Michała Archanioła w Strzelinie⁵⁹, a magdalenki w Lubaniu od księcia jaworskiego Henryka I⁶⁰. Również w ten sposób doszło do założenia placówki joannitów w Rychbachu, gdyż w 1338 roku Bolko II Mały przekazał im prawo patronatu nad tamtejszą świątynią parafialną⁶¹.

Warto zauważyć, że klaryski wrocławskie, mimo odstąpienia patronatu, wciąż dbały o potwierdzenie prawa do patronatu nad farą świdnicką, które otrzymały w 1291 roku od biskupa wrocławskiego Tomasza II. Zaświadcza o tym instrument notarialny z dnia 16 lutego 1359 roku wystawiony we Wrocławiu przez notariusza publicznego Marcina, syna Marcina ze Stoszowic, w którym Jan, prokurator franciszkanów wrocławskich, transumował owo nadanie prawa patronatu z 1291 roku, jak również potwierdzenie dokumentu wydanego przez kardynała Gentilisa w 1311 roku⁶². Ponownie te prawa potwierdził brat Jan Specker, lektor franciszkańskiego klasztoru w Nysie, w dniu 15 lutego 1360 roku⁶³.

W Świdnicy projekt wybudowania nowego klasztoru żeńskiego musiał wywołać niemałe protesty — szczególnie ówczesnego proboszcza świdnickiego Jakuba, syna Jana Engilgeri, który obawiał się uszczuplenia swych dochodów.

⁵⁸ W. Urban: *Regesty dokumentów...*, s. 325, nr 22; Rśl, T. 4, nr 52; J.A. Kopietz: *Die katholische Pfarrkirche zu Schweidnitz und ihr Patronat*. „Zeitschrift Vereins für Geschichte und Altherthum Schlesiens“ 1880, Bd. 15, s. 167—168. Klaryski wrocławskie prawo patronatu nad świdnicką farą otrzymały w 1257 r. od księcia Henryka III, który w ten sposób spełnił prośbę swej matki — księżnej Anny, zob. SUB, Bd. 3, nr 228; J.A. Kopietz: *Die katholische Pfarrkirche...*, s. 164. Warto dodać, że Jakub Adamski przypuszczał, że przejęcie praw patronatu było związane z kwestią dofinansowania przez księcia budowy nowego budynku fary świdnickiej, zob. J. Adamski: *Gotycka architektura sakralna na Śląsku w latach 1200—1450. Główne kierunki rozwoju*. Kraków 2017, s. 506.

⁵⁹ CDSil, Bd. 30, nr 2660; O.M. Przybyłowicz: *Regula zakonna...*, s. 37.

⁶⁰ CDSil, Bd. 30, nr 4009; W. Bochnak: *Dzieje zakonu magdalenek od pokuty na Dolnym Śląsku i Łużycach*. Wrocław—Legnica 1996, s. 171.

⁶¹ Národní archiv, Praha, Řád Maltézský, Listiny, nr 94, 95; CDSil, Bd. 30, nr 6090; R. Stelmach: *Katalog średniowiecznych dokumentów przechowywanych w Archiwum Państwowym we Wrocławiu*. Racibórz 2014, nr 153.

⁶² AP Wrocław, Rep. 135, sygn. D 23, s. 454—459; Rśl, T. 4, nr 412. O owym Marcinie, synu Marcina ze Stoszowic, zob. F. Luscek: *Notariatsurkunde und Notariat in Schlesien von den Anfängen (1282) bis zum Ende des 16. Jahrhunderts*. Weimar 1940, s. 202 (Historisch-diplomatische Forschungen, Bd. 5).

⁶³ *Monumenta Germaniae Franciscana*. Bd. 1: *Die Kustodien Goldberg und Breslau*. Tl. 1: 1240—1517. Hrsg. C. Reisch. Düsseldorf 1917, nr 202.

W dniu 28 lipca 1358 roku w Nysie biskup wrocławski Przeclaw z Pogorzeli wydał dokument z polubownym rozpatrzeniem sporu między Agnieszką, księżną świdnicką, a proboszczem Jakubem i prokuratorem Janem z Budziszowa, wikariuszem legnickiej kolegiaty Bożego Grobu. Na jego mocy Bolko II wraz z małżonką zobowiązali się, że gdy ufundują żeński konwent *extra muros* Świdnicy (aczkolwiek *infra limites parochie*), to proboszczowi będzie przysługiwać doroczny czynsz w wysokości 5 grzywien⁶⁴. H. Simon przypuszczał, że proboszcz miał być kapelanem sióstr, jednak to nie wynika z dokumentu⁶⁵.

Dopiero w 1360 roku pojawiły się dokumenty Bolka II z konkretnymi informacjami na temat planów fundacji klasztoru. W dniu 17 stycznia, podczas pobytu w Świebodzicach, wydał on akt, w którym wyrażał zgodę na założenie klasztoru klarysek w Świdnicy przez księżnę Agnieszkę. Przekazał również określone dochody na utrzymanie konwentu, tj. roczny czynsz w wysokości 0,5 grzywny z kramów sukienicznych i 0,5 grzywny z pozostałych kramów w Świdnicy⁶⁶. Miesiąc później, 6 lutego, w Świdnicy wydał dokument, w którym, w związku z fundacją klasztoru klarysek w Świdnicy za Bramą Rychbachską (*Rychenbachischen Tore*), nadał siostram kolejne 0,5 grzywny czynszu z bogatych i innych kramów w Świdnicy oraz zatwierdził im wszystkie dotychczasowe przywileje⁶⁷. Jest to pierwsza informacja o lokalizacji planowanego klasztoru, gdyż wcześniejsza wzmianka mówiła tylko o tym, że klasztor ma powstać *extra muros*⁶⁸. Co ważne, w tej okolicy, również za Bramą Rychbachską (Dolną), znajdował się założony w 1267 roku kompleks szpitalny wraz z ufundowaną w 1340 roku komendą zakonu krzyżowców z Czerwoną Gwiazdą⁶⁹. Taką lokalizację klasztoru klarysek można uzasadnić dwojako: 1) w obrębie murów miejskich nie było już miejsca na zabudowania klasztorne; 2) mogła to być pewna symboliczna próba podniesienia rangi przedmieścia, przez które wychodziły drogi do Wrocławia i Rychbachu⁷⁰. Ale również moż-

⁶⁴ AAWr, Dokumenty parafii w Świdnicy, nr 23; Rśl, T. 4, nr 149; D. Adamska: *Fundacje dewocyjne...*, s. 103; P. Wiszewski: *Zakony...*, s. 54.

⁶⁵ H. Simon: *Historia świdnickiej katedry...*, s. 32.

⁶⁶ AAWr, Regesty dokumentów parafii w Świdnicy, sygn. 17 I 1360, Świebodzice; AP Wrocław, Dokumenty miasta Świdnicy, sygn. 6198 (U 6808); Rśl, T. 5, nr 42.

⁶⁷ AP Wrocław, Akta miasta Wrocławia, sygn. A 32, 4, s. 838v—840; Rśl, T. 5, nr 64; D. Adamska: *Fundacje dewocyjne...*, s. 102—103; T.J. Mann: *Die Klöster...*, s. 36; P. Wiszewski: *Zakony...*, s. 54.

⁶⁸ AAWr, Dokumenty parafii w Świdnicy, nr 23; Rśl, T. 4, nr 149.

⁶⁹ M. Goliński: *Wokół socjotopografii średniowiecznej Świdnicy*. Cz. 1. Wrocław 2000, s. 121; D. Adamska: *Fundacje dewocyjne...*, s. 79; M. Starnawska: *Między Jerozolimą a Łukowem. Zakony krzyżowe na ziemiach polskich w średniowieczu*. Wyd. II. Warszawa 2006, s. 123—124, przyp. 70.

⁷⁰ Podobny proces można zaobserwować na wrocławskim Przedmieściu Świdnickim, gdzie ufundowano placówki joannitów oraz augustianów-eremitów z potężnymi kościołami, które jakby sakralizowały przedmieście, ale również nadawały pewnego reprezentacyjnego sznytu wzdłuż szlaku idącego od Pragi czy Świdnicy, zob. M. Słoń: *Brama Świdnicka w cie-*

na w tym dopatrywać się celowego działania, gdyż, jak wiadomo, wrocławski klasztor Ubogich Panien także założony był niedaleko konwentu krzyżowców z Czerwoną Gwiazdą. Można tu dostrzec nawiązanie do postaci św. Agnieszki czeskiej, która była założycielką krzyżowców, ale też fundatorką pierwszego klasztoru św. Klary poza Italią, w Pradze, do którego później wstąpiła i tam zmarła⁷¹.

W tym samym czasie, a dokładniej: 2 lutego 1360 roku, Konstancja — wówczas już ksieni klasztoru klarysek w Starym Sączu — wydała dokument, w którym stwierdziła, że w razie śmierci jej brata, księcia świdnickiego Bolka II, mianuje opiekunem swojej oprawy wdowiej (miast Głogowa, Bytomia Odrzańskiego oraz zamku w Tarnowie Jeziernym) cesarza Karola IV i jego następców⁷². Było to związane z działaniami Bolka II Małego zmierzającymi do przejścia części terytoriów księstwa głogowskiego.

Zastanowić się można, dlaczego Bolko II Mały zdecydował się ufundować konwent św. Klary w Świdnicy. Można przypuszczać, że przedsięwzięcie to miało pewien wymiar ambicjonalny, gdyż sąsiednie księstwa i miasta posiadały własne konwenty klariańskie (Wrocław, Strzelin, Głogów), do których chętnie wstępowały księżniczki piastowskie⁷³. Idąc tym tropem, można sądzić, że Bolko II mógł więc planować przeniesienie swej siostry z kilkoma zakonnicek z klasztoru starosądeckiego do świdnickiego. I być może Konstancja, jako siostra fundatora, miała zostać przełożoną konwentu — co zresztą było dość częstą praktyką⁷⁴. Przykładem może być pierwsza ksieni opactwa w Staniątkach — Wizenna, córka fundatorów Klemensa i Raclawy⁷⁵, czy w opactwie

niu kościołów. Rada miasta wobec topografii sakralnej późnośredniowiecznego Wrocławia. W: *Civitas et villa. Miasto i wieś w średniowiecznej Europie Środkowej.* Red. C. Buško. Wrocław—Praha 2002, s. 135—141. Pośrednio też potwierdza to hipotezę Haliny Manikowskiej, że instytucje dobroczynne w pobliżu miast miały stworzyć swoistą *custodiam civitatis*, zob. H. Manikowska: *La topographie sacrée de la ville: le cas de Wrocław du XIIIe au XVe siècle.* In: *Antropologie de la ville médiévale.* Par M. Tymowski. Warszawa 1999, s. 65—82, a szczególnie s. 71—73.

⁷¹ O.M. Przybyłowicz: *Pobożność przedstawicielek rodów panujących Europy Środkowej (XIII—po XIV w.). Fenomen popularności franciszkanizmu: inspiracje — modele.* W: *Per mulierem... Kobieta w dawnej Polsce — w średniowieczu i w dobie staropolskiej.* Red. K. Justyniarska-Chojak, S. Konarska-Zimnicka. Warszawa 2012, s. 67, 77.

⁷² AP Wrocław, Akta miasta Wrocławia, sygn. A 3, s. 341; Rep. 135, sygn. D 322, s. 380—381. Druk: *Silesiacarum Rerum Scriptores...*, Bd. 1, s. 961, nr 62; LBS, Bd. 1, s. 178, nr 48; Rśl, T. 5, nr 54; CDSil, Bd. 30, nr 6401 (tu data: 1 lutego 1360 r.).

⁷³ P. Gąsiorowska: *Klaryski...*, s. 119—134.

⁷⁴ P. Wiszewski: *Związki fundatorów...*, s. 311.

⁷⁵ B. Ulanowski: *O założeniu i uposażeniu klasztoru benedyktynek w Staniątkach.* W: RAUhf. Seria 2. T. 3. Kraków 1892 (ogólnego zbioru T. 28), s. 67; B. Krasnowolski: *Historia klasztoru Benedyktynek w Staniątkach.* Kraków 1999, s. 27—32; warto zapoznać się też z omówieniem kultu fundatorów staniąteckich, praktycznie jedyne takiego przypadku, który znamy z okresu średniowiecza na terenie dzisiejszej Polski — J. Marecki: *Z czasem zapomniany*

cysterek w Trzebnicy — Gertruda, również córka fundatorów — św. Jadwigi i Henryka Brodatego⁷⁶. Niewykluczone jest zatem także takie działanie Bolka II w stosunku do jego siostry. Przymuszczać mogła to być też próba wsparcia zamysłu żony — Agnieszki — co do fundacji żeńskiego konwentu. Gdyż, jak zauważył S.J. Barcik, najczęściej to księżne (siostry czy żony), które stykały się z duchowością franciszkańską, inicjowały proces sprowadzania zarówno franciszkanów, jak i klarysek⁷⁷. Sama zaś Agnieszka była związana z zakonem franciszkańskim; warto także wspomnieć, że w 1392 roku została pochowana w kościele klasztornym franciszkanów w Świdnicy.

Niepowodzenie planów fundacyjnych

Gdy przyglądamy się rozległej działalności Bolka II, jego licznym zakupom nowych terytoriów, dzięki którym doprowadził do rozwoju skarbu książęcego — zaskakuje nas ta nieudana próba fundacji. Książę Bolko II dysponował odpowiednimi środkami finansowymi, jak i majątkiem ziemskim, by uposażyć godnie klaryski. Na niepowodzenie tego przedsięwzięcia mogło złożyć się kilka przyczyn. Po pierwsze, w mojej opinii fundacja klasztoru sióstr klarysek pozostała nieukończona z powodu śmierci Konstancji, przełożonej klarysek starosądeckich. Przymuszczać Bolko II planował przeniesienie swej siostry do klasztoru w Świdnicy, gdzie mogłaby piastować urząd ksieni. W badaniach podaje się przykład św. Kingi, która jako fundatorka mianowała dla klasztoru starosądeckiego abbatissę⁷⁸. Kres planom księcia położyła śmierć Konstancji po 1360 roku, co można powiązać z przypuszczeniami K. Jasińskiego, że zmarła pomiędzy 1 lutego 1360 a 21 listopada 1363 roku⁷⁹. Moim zdaniem można to

kult błogosławionych fundatorów staniąteckich. W: *Bibliologia — literatura — kultura. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Waclawie Szelińskiej*. Red. M. Konopka, M. Zięba. Kraków 1999, s. 401—420.

⁷⁶ E. Walter: *Äbtissin Gertrud, die Tochter der hl. Hedwig, und ein Generalkapitelstatut des Zisterzienserordens vom Jahre 1252*. „Archiv für Schlesische Kirchengeschichte“ 1966, Bd. 24, s. 56—66.

⁷⁷ S.J. Barcik: *Franciszkanie w Polsce. Pierwszy etap rozwoju — XIII w.* „W Nurcie Franciszkańskim” 1999, T. 8, s. 189—191. Badania Barcika potwierdziła O.M. Przybyłowicz, która również, polemizując z P. Wiszewskim, zauważyła, że księżne były inicjatorkami fundacji, a ich mężowie współfundatorami i gwarantami zrealizowania fundacji pod względem prawnym oraz finansowym, zob. O.M. Przybyłowicz: *Pobożność przedstawicielek...*, s. 81.

⁷⁸ O.M. Przybyłowicz: *Regula zakonna...*, s. 114.

⁷⁹ K. Jasiński: *Rodowód...*, s. 319.

uściślić do samego roku 1360, gdyż po tej dacie nie mamy już żadnych dokumentów Bolka II związanych z fundacją świdnickiego klasztoru klarysek.

Po drugie, nie bez znaczenia mogły być również wydarzenia takie jak zaangażowanie się Bolka II Małego w konflikt z kapitułą katedralną wrocławską w związku z najazdem księcia na kościelne miasto Grodków w 1. poł. 1360 roku⁸⁰, czy też rozprzestrzeniająca się w marcu 1360 roku w Świdnicy epidemia, o której wiadomo dzięki temu, że 15 marca 1360 roku na prośbę Bolka II Małego i jego żony Agnieszki biskup wrocławski Przeclaw z Pogorzeli zezwolił na utworzenie nowego cmentarza poza murami Świdnicy, wraz z nową kaplicą św. Mikołaja, gdzie miano grzebać ofiary zarazy⁸¹. Inną sprawą jest stosunkowo skromna oprawa finansowa przedsięwzięcia — być może również strona kościelna nie była zainteresowana przejęciem ubogo uposażonej placówki⁸². Nieduża oprawa majątkowa jednak może wskazywać na bardzo wstępne plany fundacji — być może z czasem Bolko II zakładał zwiększenie dofinansowania klasztoru bądź też liczył się z faktem, że rycerstwo świdnicko-jaworskie wesprze ów książęcy zamysł⁸³.

Można przypuszczać także, iż świdnickcy franciszkanie wyrażali swój sprzeciw wobec założenia żeńskiego klasztoru, jednakże w źródłach nie ma świadectwa, by franciszkanie i władze prowincji saskiej (której podlegały śląskie klasztory skupione w kustodiach złotoryjskiej i wrocławskiej) wydali dokumenty w tej sprawie⁸⁴. Jest to przypuszczenie nawiązujące do konfliktu o założenie klasztoru św. Klary we Wrocławiu, kiedy to franciszkanie wy-

⁸⁰ Rśl, T. 5, nr 74, 101, 106, 109; G.A. Stenzel: *Urkunden zur Geschichte des Bisthums Breslau im Mittelalter*. Breslau 1845, nr 289.

⁸¹ Rśl, T. 5, nr 113. Nadzór nad kaplicą miał sprawować miejscowy pleban, nabożeństwa zaś odprawiać mieli wikariusze, dodatkowo biskup Przeclaw nakazał zabezpieczyć dojście na cmentarz przez furtę w murach miejskich.

⁸² Warto porównać nadania dla świdnickiej fundacji z uposażeniem pozostałych klasztorów klarysek na Śląsku. Księżna Anna, wdowa po księciu Henryku Pobożnym, gdy ufundowała w 1256 r. klasztor we Wrocławiu, to nadała mu wówczas wsie Kobierzyce, Żerniki, Szczepin, folwark Krzeptów, młyn w Gałowie z łąką i prawem połowu ryb; z kolei książę świdnicko-jaworski Bolko I, fundując ok. 1295 r. klasztor w Strzelinie, nadał mniszkom plac pod budowę oraz prawo patronatu nad farą strzelińską; zaś książę głogowski Henryk III w 1307 r. nadał klaryskom w Głogowie wsie Rapocin, Oborę, Konradowo, Kandlewo, Zamysłów, łąny w Żerkowie, sady w Ruszowicach, młyn na fosie pod Głogowem oraz czynsz z jatek rzeźniczych, zob. SUB, Bd. 3, nr 228; CDSil, Bd. 30, nr 2660, 2925; A. Tarnas-Tomczyk: *Uposażenie fundacyjne śląskich klasztorów żeńskich do połowy XIV wieku*. W: *Sanctimoniales. Zakony żeńskie w Polsce i Europie Środkowej (do przelomu XVIII i XIX wieku)*. Red. A. Radziwiński, D. Karczewski, Z. Zyglewski. Bydgoszcz—Toruń 2010, s. 218—222.

⁸³ Jednak, jak wykazują moje badania, Bolko II Mały był wyjątkowo oszczędny wobec zakonów, szczerze obdarzał jedynie cystersów krzeszowskich, a to ze względu na funkcjonującą u nich pamięć książąt świdnicko-jaworskich. W przygotowaniu jest artykuł na ten temat.

⁸⁴ *Monumenta Germaniae Franciscana...* Szerzej na temat prowincji saskiej zob. G. Wąs: *Klasztory franciszkańskie w miastach śląskich i górnośląskich XIII—XVI wieku*. Wrocław 2000, s. 23—25.

rażnie sprzeciwiali się planowi fundacji tego konwentu przez księżną Annę ok. 1257 roku⁸⁵.

Po 1360 roku nie ma już żadnych świadectw źródłowych, które wskazywałyby, że Bolko II kontynuował próby fundacji. Dotyczy to również jego żony Agnieszki, która rządziła do 1392 roku⁸⁶. H. Simon i Th.J. Mann przypuszczali, że Agnieszka nie mogła zrealizować planów fundacyjnych swego męża ze względu na kłopoty finansowe, w które miała popaść, jak i z uwagi na istniejącą sytuację polityczną⁸⁷.

Trzeba także dodać, że 28 czerwca 1361 roku w Strzegomiu Bolko II potwierdził wrocławskim klaryskom posiadanie czynszów z wsi Tomkowice i Półwiosek w dystrykcie strzegomskim⁸⁸. Prawdopodobnie dokument został wydany w związku z prowadzoną przez wrocławskie klaryski akcją potwierdzania wszelkich nadań na rzecz ich konwentu (przykładowo instrument notarialny Marcina z 16 lutego 1359 roku⁸⁹); z pewnością miało to również służyć pewnej rekompensacie za przekazane dożywotnio księciu prawa patronatu nad farą świdnicką. Stąd też Bolko II mógł dochody wynikające z patronatu wykorzystać już nie na potrzeby planowanej fundacji klasztornej, lecz na budowę nowej fary świdnickiej⁹⁰. Jednak już w 1372 roku wrocławskie klaryski rozpoczęły starania o zwrot prawa patronatu nad farą⁹¹, co może oznaczać, że były świadome nieudanej fundacji oraz tego, iż prace budowlane fary były na ukończeniu.

Gdy porówna się nieudaną próbę osadzenia zakonu św. Klary z innymi nieudanymi fundacjami, zauważyć można, że świdnicka próba była jednorazowa, gdyż np. cystersi związani z niedoszłymi fundacjami w Jarosławiu-Kazimierzu czy w Przemęcie mimo problemów starali się sfinalizować fundację — w innym miejscu, czasie i też z inną osobą fundatora⁹². Klaryski nie zabiegały o uzyskanie nowego klasztoru w Świdnicy, zatrzymały się tylko na próbach odzyskania prawa patronatu nad farą świdnicką. Czasem też próbowano fundować placówkę zakonną w wybranym miejscu aż do skutku, czego przykładem

⁸⁵ *Vita Annae ducissae Silesiae*. W: MPH. T. 4. Ed. W. Semkowicz. Lwów 1884, s. 659; A. Sutowicz: *Fundacja klasztoru klarysek wrocławskich na tle fundacji innych placówek żeńskiego zakonu franciszkańskiego na ziemiach polskich*. „Perspectiva. Legnickie studia teologiczno-historyczne” 2006, T. 2 (9), z. 5, s. 130—131.

⁸⁶ K. Jasiński: *Rodowód...*, s. 317.

⁸⁷ H. Simon: *Historia świdnickiej katedry...*, s. 32; T.J. Mann: *Die Klöster...*, s. 36.

⁸⁸ Transumpt biskupa wrocławskiego Baltazara von Promnitz z 27 grudnia 1578 r., zob. AP Wrocław, Rep. 63, nr 151 (625); oraz Rady miasta Wrocławia z 22 października 1549 r., zob. AP Wrocław, Rep. 63, nr 155 (629). Błędnie u R. Stelmacha Halbendorf odczytany jest jako Granica, gdy w rzeczywistości chodzi o Półwiosek, zob. R. Stelmach: *Katalog...*, nr 3106.

⁸⁹ AP Wrocław, Rep. 135, sygn. D 23, s. 454—459; RŚl, T. 4, nr 412.

⁹⁰ J. Adamski: *Gotycka architektura...*, s. 506.

⁹¹ A. Kopietz: *Die katholische Pfarrkirche...*, s. 167.

⁹² A. Barciak: *Jaroslaw-Kazimierz...*, s. 192—193; T. Jurek: *Przemęt...*, s. 842.

są Cieplice Śląskie, gdzie w pierw powstał klasztor kanoników regularnych, później zaś miejsce po nich przejęli joannici, a ostatecznie cystersi otrzymali ową placówkę — takie przypadki były związane z sytuacją polityczną, ze zmianą właściciela miejscowości czy też z kwestiami wewnątrzzakonnymi⁹³. W okresie nowożytnym często sami zakonnicy niechętnie przyjmowali nowe fundacje, gdyż nie byli w stanie zapewnić im odpowiedniej obstawy personalnej, jak również ze względu na ówczesną skomplikowaną sytuację konfesijną w miastach śląskich⁹⁴.

* * *

Świdnica należała do największych miast śląskich i była jedyną tej wielkości miejscowością pozbawioną żeńskiego klasztoru⁹⁵. W księstwie świdnicko-jaworskim funkcjonowały już żeńskie konwenty — w Strzegomiu, Lubomierzu, Nowogrodźcu nad Kwisą. Kandydatki do życia zakonnego miały zatem stosunkowo bogaty wybór klasztorów. Przykład księżęcej fundacji klariańskiej w Świdnicy pokazuje, że mimo wszystko można mówić o pobudkach ambicjonalnych Bolka II Małego i jego małżonki Agnieszki, by w swym stołecznym mieście ufundować żeński klasztor. Poza tym książę mógł w tej sprawie kierować się troską o swą siostrę, klaryskę Konstancję, zamieszkującą klasztor w Starym Sączu, na terenie Królestwa Polskiego. I w związku z tym śmierć siostry mogła stać za niepowodzeniem fundacji, podobnie jak i pewien ciąg absorbujących księcia wydarzeń: epidemia w Świdnicy czy też rozpoczęcie konfliktu z wrocławską kapitułą katedralną najazdem na miasto Grodków. Same zakonnice także mogły nie przyjąć oferty fundacji klasztoru ze względu na bardzo niskie jego uposażenie, obliczone łącznie na 1,5 grzywny rocznych dochodów (wobec rocznego czynszu 5 grzywien dla plebana fary).

Niezrealizowana fundacja klasztoru klarysek w Świdnicy jest ciekawym przykładem tego, jak różnorodne mogły być przyczyny niesfinalizowania planów fundacyjnych. Jest to również pewien fragment układanki, który może w pełniejszy sposób naświetlić relacje śląskich klarysek z Piastami.

⁹³ R. Stelmach: *Cieplice w XIII w....*, s. 54—57.

⁹⁴ K. Dola: *Niedoszła fundacja...*, s. 135—136; M. Musiał: *Niezrealizowane plany...*, s. 124—126; Z. Komosiński: *Próby osiedlenia...*, s. 219—241.

⁹⁵ Wrocław — klaryski, dominikanki, kanoniczki regularne św. Augustyna; Legnica — benedyktynki; Głogów — klaryski.

Bibliografia

Źródła rękopiśmienne

- Archiwum Archidiecezjalne we Wrocławiu: Dokumenty parafii w Świdnicy, nr 23; Regesty dokumentów parafii w Świdnicy, sygn. 17 I 1360, Świebodzice.
- Archiwum Państwowe we Wrocławiu: Akta miasta Wrocławia, sygn. A 3, s. 341; A 32, 4, s. 838v—840; Akta miasta Świdnicy, sygn. 747; Dokumenty miasta Świdnicy, sygn. 6198 (U 6808); Rep. 63, nr 151 (625), 155 (629); Rep. 135, sygn. D 23, s. 454—459; D 322, s. 380—381.
- Národní archiv, Praha: Řád Maltézský, Listiny, nr 94, 95.

Źródła drukowane

- Acta Aragonensia*. Hrsg. H. Finke. Bd. 3. Berlin—Leipzig 1922.
- Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum tzw. Bernardyńskiego we Lwowie*. T. 7. Red. X. Liske, O. Pietruski. Lwów 1878.
- Codex Diplomaticus Silesiae*. Bd. 18: *Regesten zur schlesischen Geschichte 1316—1326*. Hrsg. C. Grünhagen, K. Wutke. Breslau 1898.
- Codex Diplomaticus Silesiae*. Bd. 30: *Regesten zur schlesischen Geschichte 1338—1342*. Hrsg. K. Wutke, E. Randt. Breslau 1930.
- Kodeks dyplomatyczny Małopolski*. T. 3: 1333—1386. Wyd. F. Piekosiński. Kraków 1887.
- Landbuch księstw świdnickiego i jaworskiego*. T. 1: 1366—1376. Ed. T. Jurek. Poznań 2004.
- Lehns- und Besitzurkunden Schlesiens und seiner einzelnen Fürstenthümer im Mittelalter*. Bd. 1. Hrsg. H. Markgraf, C. Grünhagen. Leipzig 1881.
- Monumenta Germaniae Franciscana*. Bd. 1: *Die Kustodien Goldberg und Breslau*. Tl. 1: 1240—1517. Hrsg. C. Reisch. Düsseldorf 1917.
- Monumenta Poloniae Vaticana*. T. 3. Ed. J. Ptaśnik. Cracoviae 1914.
- Regesty śląskie*. Red. W. Korta. T. 4—5. Wrocław 1992.
- Schlesisches Urkundenbuch*. Bd. 3. Bearb. W. Irgang. Hrsg. H. Appelt, J.J. Menzel. Köln 1984.
- Silesiacarum Rerum Scriptores*. Bd. 1. Hrsg. F.W. Sommersberg. Lipsiae 1729.
- Stelmach R.: *Katalog średniowiecznych dokumentów przechowywanych w Archiwum Państwowym we Wrocławiu*. Racibórz 2014.
- Stenzel G.A.: *Urkunden zur Geschichte des Bisthums Breslau im Mittelalter*. Breslau 1845.
- Urban W.: *Regesty dokumentów parafii w Świdnicy*. „Roczniki Teologiczne Śląska Opolskiego” 1970, T. 2.
- Vetera monumenta historica Hungariam sacram illustrantia*. T. 1. Ed. A. Theiner. Romae 1860.
- Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae*. T. 1. Ed. A. Theiner. Romae 1860.
- Vita Annae ducissae Silesiae*. W: *Monumenta Poloniae Historica*. T. 4. Ed. W. Semkowicz. Lwów 1884.

Zbiór dokumentów małopolskich. Cz. 1: Dokumenty z lat 1257—1420. Wyd. S. Kuraś. Wrocław—Warszawa 1962.

Opracowania

- Adamska D.: *Fundacje dewocyjne rycerstwa księstwa świdnicko-jaworskiego w średniowieczu.* Poznań—Wrocław 2005.
- Adamski J.: *Gotycka architektura sakralna na Śląsku w latach 1200—1450. Główne kierunki rozwoju.* Kraków 2017.
- Barański M.: *Dominium sądeckie. Od książęcego okręgu grodowego do majątku klasztoru klarysek sądeckich.* Warszawa 1992.
- Barciak A.: *Jarosław-Kazimierz, pierwsza nieudana fundacja cysterska na Górnym Śląsku.* „Nasza Przeszłość” 1994, T. 83.
- Barcik S.J.: *Franciszkanie w Polsce. Pierwszy etap rozwoju — XIII w.* „W Nurcie Franciszkańskim” 1999, T. 8.
- Bochnak W.: *Dzieje zakonu magdalenek od pokuty na Dolnym Śląsku i Łużycach.* Wrocław—Legnica 1996.
- Dąbrowski J.: *Dzieje polityczne Śląska w latach 1290—1402.* W: *Historia Śląska od najdawniejszych czasów do roku 1400.* T. 1. Red. S. Kutrzeba. Kraków 2013.
- Dola K.: *Niedoszła fundacja klasztoru franciszkanów reformatów w Oleśnie.* „Studia Pastoralne” 2014, T. 10.
- Eliášová J.: *Księstwo głogowskie pod bezpośrednią władzą królów czeskich w latach 1331—1384.* W: *750-lecie powstania księstwa głogowskiego. Referaty wygłoszone podczas sesji popularno-naukowej w Zamku Książąt Głogowskich dnia 17 listopada 2001 r.* Red. J.B. Sadowski. Głogów 2002.
- Elisabeth von Ungarn.* In: *Lexikon für Theologie und Kirche.* Bd. 3. Bearb. von M. Buchberger. Freiburg im Breisgau 1931.
- Gąsiorowska P.: *Klaryski z dynastii Piastów.* „Nasza Przeszłość” 2000, T. 94.
- Goliński M.: *Wokół socjotopografii średniowiecznej Świdnicy.* Cz. 1. Wrocław 2000.
- Górecki W.: *O przesławnym rodowodzie, czyli rzecz o podziale Sromowiec z roku pańskiego 1334.* „Prace Pienińskie” 2010, T. 20.
- Heyne J.: *Dokumentirte Geschichte des Bisthums und Hochstiftes Breslau.* Bd. 2. Breslau 1864.
- Jasiński K.: *Rodowód Piastów śląskich.* Kraków 2007.
- Jasiński K.: *Współpraca polsko-węgierska w dziedzinie polityki dynastycznej u schyłku panowania Władysława Łokietka.* W: *Cracovia — Polonia — Europa. Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane Jerzemu Wyrozumskiemu w sześćdziesiątą piątą rocznicę urodzin i czterdziestolecie pracy naukowej.* Red. K. Ożóg, W. Bukowski, F. Sikora, S. Szczur. Kraków 1995.
- Jurek T.: *Przemęt — niezrealizowana fundacja klasztorna.* W: *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego w średniowieczu.* Z. 3, cz. 4. Red. A. Gąsiorowski. Poznań 1999.
- Jurek T.: *Testament Henryka Probusa. Autentyk czy falsyfikat?* „Studia Źródłoznawcze” 1994, T. 35.
- Kaczmarek K.: *Nieudana fundacja cysterska księcia Władysława Odonica z 1210 roku.* W: *Cystersi w społeczeństwie Europy Środkowej. Materiały z konferencji naukowej odbytej*

- w klasztorze oo. Cystersów w Krakowie Mogile z okazji 900 rocznicy powstania Zakonu Ojców Cystersów. Poznań—Kraków—Mogila 5—10 października 1998. Red. A.M. Wyrwa, J. Dobosz. Poznań 2000.
- Komosiński Z.: *Próby osiedlenia się zakonu braci mniejszych kapucynów na Śląsku w XVII wieku*. „Prawo Kanoniczne. Kwartalnik prawno-historyczny” 1975, T. 18.
- Kopa D.: *Agnieszka von Habsburg i jej rządy w księstwie świdnicko-jaworskim w latach 1368—1392*. Mps w Archiwum UP im. KEN w Krakowie, doktorat obroniony w 2015 roku.
- Kopietz J.A.: *Die katholische Pfarrkirche zu Schweidnitz und ihr Patronat*. „Zeitschrift Vereins für Geschichte und Altherthum Schlesiens” 1880, Bd. 15.
- Korczak L.: *Konstancja*. W: *Piastowie. Leksykon biograficzny*. Red. K. Ożóg, S. Szczur. Kraków 1999.
- Krasnowolski B.: *Historia klasztoru Benedyktynek w Staniątkach*. Kraków 1999.
- Lusckek F.: *Notariatsurkunde und Notariat in Schlesien von den Anfängen (1282) bis zum Ende des 16. Jahrhunderts*. Weimar 1940 (Historisch-diplomatische Forschungen, Bd. 5).
- Manikowska H.: *La topographie sacrée de la ville: le cas de Wrocław du XIIIe au XVe siècle*. In: *Antropologie de la ville médiévale*. Par M. Tymowski. Warszawa 1999.
- Mann T.J.: *Die Klöster in Schweidnitz*. [B.m. i d.w.].
- Marecki J.: *Z czasem zapomniany kult błogosławionych fundatorów staniąteckich*. W: *Bibliologia — literatura — kultura. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesor Waclawie Szeleńskiej*. Red. M. Konopka, M. Zięba. Kraków 1999.
- Marzec A.: „*Domina terrae sandecensis*”. *Rola polityczna królowej Jadwigi Łokietkowej w kontekście jej związków z dostojnikami małopolskimi (1305—1339)*. „Kwartalnik Historyczny” 2000, T. 107, z. 1.
- Musiał M.: *Niezrealizowane plany fundacji klasztoru franciszkanów reformatów w Powidzku koło Zmigrodu z lat 1667—1668*. W: *Życie duchowe na ziemi wschowskiej i pograniczu wielkopolsko-śląskim*. Red. M. Małkus, K. Szymańska. Wschowa—Leszno 2017.
- Ożóg K.: *Jadwiga*. W: *Piastowie. Leksykon biograficzny*. Red. K. Ożóg, S. Szczur. Kraków 1999.
- Przybyłowicz O.M.: *Klasztor klarysek w Strzelinie — uposażenie, darowizny i dochody. Przyczynek do standardu życia wspólnoty w świetle prawa zakonnego i dokumentów*. „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka” 2016, T. 71, z. 2.
- Przybyłowicz O.M.: *Pobożność przedstawicielek rodów panujących Europy Środkowej (XIII—po XIV w.). Fenomen popularności franciszkanizmu: inspiracje — modele*. W: *Per mulierem... Kobieta w dawnej Polsce — w średniowieczu i w dobie staropolskiej*. Red. K. Justyniarska-Chojak, S. Konarska-Zimnicka. Warszawa 2012.
- Przybyłowicz O.M.: *Reguła zakonna jest wozem do nieba. Realia życia w klasztorach klarysek od XIII do końca XVI w. w Małopolsce, Wielkopolsce i na Śląsku*. Warszawa 2016.
- Roest B.: *Order and Disorder: The Poor Clares between Foundation and Reform*. Leiden—Boston 2013 (The Medieval Franciscans, Vol. 8).
- Schneider I.: *Woher kamen die ersten Schwestern?* In: *Seilenthal. Zisterzienserinneabtei 1232—1982. Beiträge zur Geschichte des Klosters*. Landshut—Bayern 1982.
- Simon H.: *Historia świdnickiej katedry pod wezwaniem św. Stanisława i św. Waclawa w Świdnicy*. T. 1: *W okresie średniowiecza*. Oprac. S. Nowotny. Świdnica 2004.
- Słoń M.: *Brama Świdnicka w cieniu kościołów. Rada miasta wobec topografii sakralnej późnośredniowiecznego Wrocławia*. W: *Civitas et villa. Miasto i wieś w średniowiecznej Europie Środkowej*. Red. C. Buško. Wrocław—Praha 2002.
- Starnawska M.: *Między Jerozolimą a Łukowem. Zakony krzyżowe na ziemiach polskich w średniowieczu*. Wyd. II. Warszawa 2006.
- Stelmach R.: *Cieplice w XIII w. — nieudane fundacje augustiańska i joannicka*. „Rocznik Jeleniogórski” 2000, T. 32.

- Sutowicz A.: *Dzieje pewnego konfliktu. Klaryski wrocławskie w obronie swojej tożsamości religijnej na przełomie epok*. W: *Conjux, mater, filia, soror propinqua, civis... Kobieta na ziemi wschowskiej i pograniczu wielkopolsko-śląskim*. Red. M. Małkus, K. Szymańska. Wschowa—Leszno 2016.
- Sutowicz A.: *Elementy duchowości liturgicznej klarysek glogowskich w okresie średniowiecza*. W: *Życie duchowe na ziemi wschowskiej i pograniczu wielkopolsko-śląskim*. Red. M. Małkus, K. Szymańska. Leszno—Wschowa 2017.
- Sutowicz A.: *Fundacja klasztoru klarysek wrocławskich na tle fundacji innych placówek żeńskiego zakonu franciszkańskiego na ziemiach polskich*. „Perspectiva. Legnickie studia teologiczno-historyczne” 2006, T. 2 (9), z. 5.
- Sutowicz A.: *Geneza i przebieg reformy życia wewnętrznego w klasztorze klarysek wrocławskich w okresie 1609—1677 r.* „Studia Franciszkańskie” 2017, T. 27.
- Sutowicz A.: *Organizacja życia wewnętrznego w klasztorze klarysek wrocławskich według politycznych konstytucji z 1677 r.* „Studia Franciszkańskie” 2018, T. 28.
- Sutowicz A.: *Recepcja elementów mistyki średniowiecznej w inkunabule Auslegung der heiligen Messe z biblioteki klarysek wrocławskich*. „Wrocławski Przegląd Teologiczny” 2016, T. 24, z. 1.
- Szawan K.: *Opieka Stolicy Apostolskiej nad klasztorem klarysek w Strzelinie*. W: *Obcy w mieście, obcy w klasztorze. Ciągłość i zmiana w życiu wspólnot lokalnych na ziemiach polskich w średniowieczu*. Red. A. Pobóg-Lenartowicz, R. Trawka, L. Poniewozik. Rzeszów 2019 (Materiały V Kongresu Mediewistów Polskich, T. 9).
- Szawan K.: *Stan badań nad śląskimi klasztorami klarysek*. „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” 2015, T. 35.
- Tarnas-Tomczyk A.: *Uposażenie fundacyjne śląskich klasztorów żeńskich do połowy XIV wieku*. W: *Sanctimoniales. Zakony żeńskie w Polsce i Europie Środkowej (do przełomu XVIII i XIX wieku)*. Red. A. Radziwiński, D. Karczewski, Z. Zyglewski. Bydgoszcz—Toruń 2010.
- Ulanowski B.: *O założeniu i uposażeniu klasztoru benedyktynek w Staniątkach*. W: „Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”. Seria 2. T. 3. Kraków 1892 (ogólnego zbioru T. 28).
- Veldtrup D.: *Zwischen Eherecht und Familienpolitik. Studien zu den dynastischen Heiratsprojekten Karls IV*. Warendorf 1988.
- Walter E.: *Äbtissin Gertrud, die Tochter der hl. Hedwig, und ein Generalkapitelstatut des Zisterzienserordens vom Jahre 1252*. „Archiv für Schlesische Kirchengeschichte” 1966, Bd. 24.
- Wąs G.: *Klasztory franciszkańskie w miastach śląskich i górnołużyckich XIII—XVI wieku*. Wrocław 2000.
- Wiszewski P.: *Zakony z terenów dawnego księstwa świdnicko-jaworskiego. Życie klasztorne w XIII—pierwszej ćwierci XVI w.* Świdnica—Jawor 2001.
- Wiszewski P.: *Związki fundatorów z klasztorami żeńskimi na Śląsku (XIII—połowa XIV w.). Wybrane aspekty*. W: *Genealogia. Władza i społeczeństwo w Polsce średniowiecznej*. Red. A. Radziwiński, J. Wroniszewski. Toruń 1999.
- Wojtucka J.: *Začlenění Hlohovska do Koruny české a jeho vývoj v letech 1331—1384*. V: *Integrační a partikulární rysy českého státu v pozdním středověku: sborník příspěvků přednesených na kolokviu pořádaném dne 4. června 2002 na FF UK*. Edd. L. Bobková, J. Fantysová-Matějková, J. Zdichynec. Praha 2003 (Korunní země v dějinách českého státu, 1).
- Wróblewski S.: *Rycerstwo ziemi sądeckiej w średniowieczu*. Kraków 2016.
- Zyglewski Z.: *Polityka klasztorna Kazimierza Wielkiego*. W: *Kazimierz Wielki i jego państwo. W siedemsetletnią rocznicę urodzin ostatniego Piasta na tronie polskim*. Red. J. Maciejewski, T. Nowakowski. Bydgoszcz 2011.

Marcin A. Klemenski

**“[...] von unß gewischen an das neuere Nunnin Klostir”
Duke Bolko II the Small’s Unsuccessful Attempt to Found a Monastery
of the Poor Clares in Świdnica**

Summary

In this article, Marcin Klemenski discusses the problem of the failed attempt to found a monastery of the Poor Clare nuns in Świdnica in the years 1358—1360. In the four extant documents from this period, kept in the Wrocław State Archives and the Archdiocesan Archives, issued by Bolko II the Small, Duke of Świdnica-Jawor, and Bishop Przeclaw of Pogorzela, one can find information about this attempt. Klemenski conjectures that Bolko II could have been planning to found a monastery for his sister Constance, Duchess of Głogów, who was a Poor Clare nun in Stary Sącz. However, the foundation did not take place due to the death of Constance in 1360. Another reason for the failure was the epidemic in Świdnica that year and the outbreak of the conflict between Duke Bolko II and the Wrocław chapter related to the invasion of the city of Grodków.

Keywords: Świdnica, Poor Clares, Bolko II the Small, Silesia, monastery foundation

Marcin A. Klemenski

**„[...] von unß gewischen an das neuere Nunnin Klostir”
Der erfolglose Versuch des Herzogs Bolko II. des Kleinen,
ein Klarissenkloster in Schweidnitz zu gründen**

Zusammenfassung

Der Artikel behandelt das Problem der nicht zustande gekommenen Gründung eines Klarissenklosters in Schweidnitz (Świdnica) in den Jahren 1358—1360. In den vier erhaltenen Dokumenten aus dieser Zeit, die im Staatsarchiv bzw. Erzdiözesenarchiv Breslau aufbewahrt werden und vom Herzog von Schweidnitz-Jauer, Bolko II. dem Kleinen, und Bischof Preczlaw von Pogarell stammen, befinden sich Angaben zu dieser Gründung. Der Autor des Artikels vermutet, dass Bolko II. das Kloster mit Blick auf seine Schwester Constantia, Herzogin von Glogau, gründen wollte, die als Klarissin in Alt Sandez (Stary Sącz) lebte. Die Gründung kam jedoch nicht zustande, weil Constantia 1360 verstarb, in demselben Jahr in Schweidnitz eine Epidemie ausbrach und der Konflikt zwischen dem Herzog Bolko II. und dem Breslauer Domkapitel sich im Zusammenhang mit dem Überfall auf die Stadt Grottkau (Grodków) zuspitzte.

Schlüsselwörter: Schweidnitz, Klarissen, Bolko II. der Kleine, Schlesien, Klostergründung